

Datum

2009-02-28

Diarienummer

2008/0181

Kartläggning över initiativ för eInkludering i EU och Sverige

Delrapport: Regeringsuppdrag N2008/5985/ITP

Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning, 2009

Titel: Kartläggning över initiativ för eInkludering i EU och Sverige

Handisam Serie B 2009:1 (diarienummer 2008/0181)

Utredare: Hans von Axelson

Rapporten finns att ladda ner från Handisams webbplats www.handisam.se. Alternativa format kan beställas från Handisam.

Postadress: Handisam, Arenavägen 63, 121 77 Johanneshov

E-post: info@handisam.se

Fax: 08-600 84 99

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Kartläggningens syfte och omfattning	6
eInkludering – utgångspunkter och avgränsningar	6
Europeiska initiativ	8
Meddelande från kommissionen KOM(2005) 229 i2010 – Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning	8
Halvtidsöversyn av i2010	9
Ministerkonferensen i Riga 2006	10
Meddelande från kommissionen KOM(2007) 694 - Det europeiska i2010-initiativet för e-integration – "Att vara en del av informationssamhället"	10
Meddelande från kommissionen KOM(2008) 804 "För ett tillämpligt informationssamhälle"	11
Andra Europeiska initiativ	13
Telekompaketet	13
Strukturfonderna	13
Forskning och innovation	13
Mandat 376	14
eFörvaltning – relaterat eInkludering	15
Inkluderande e-förvaltning	15
IDABC - Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Business and Citizens	16
eHälsa – relaterat eInkludering	16
Nationella initiativ	18
Ansvarsfördelningen inom regeringskansliet	18
Näringsdepartementet	18
Kommunikationsmyndigheten, PTS	19
Vinnova	20
Finansdepartementet	20
Handlingsplan för e-förvaltning	20
Verket för förvaltningsutveckling, Verva	22
Lokal service i samverkan	22
Myndiga medborgare – medborgarutredningen	23
Socialdepartementet	23
Den nationella handikappolitiken	23
Nationell IT-strategi - tillgänglig och säker information inom vård och omsorg	25
Teknik för äldre	25
Alternativ telefoni	25
Integrations- och jämställdhetsdepartementet	26
Uppdrag till SIKA 2007	26
Konsumentverket	26
Högskolan i Jönköping analyserar digitala klyftor	26
IT-projekt stärker demokratiska dialogen	27

Aktiva åtgärder	27
Tillgänglighet och diskriminering	27
Delegationen för mänskliga rättigheter	28
Arbetsmarknadsdepartementet	28
Marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet	28
Strukturfonderna i Sverige	28
Utbildningsdepartementet	29
Uppdraget till Skolverket om IT	29
Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM	29
Kulturdepartementet	30
Litteraturen, läsandet och språket	30
Radio, TV och Public service	30
Justitiedepartementet	31
Yttrandefrihetsgrundlagen	31
E-offentlighetskommittén	31
Förvaltningslagsutredningen	31
Utrikesdepartementet	32
Skrivelse om standardiseringen	32
Standardisering – Mandat 376	32
Utmaningarna	33
EU kraven tydligare än vad som faller ut i nationella initiativ	33
En fungerande infrastruktur – en förutsättning	34
Från särintressen till allmänt intresse	34
Brister i samordning och helhetssyn	36
Underifrån och upp istället för uppifrån och ned	37
Statistik internetanvändning	37
Har den höga internetanvändningen gett avtryck i form av elektroniska tjänster från förvaltningen?	38
Folkhälsa och utanförskap	39
Förslag till fortsatt arbete	40
Lagliga skyldigheter och standardisering	40
Styra genom tillsyn, uppdrag och indikatorer	41
Upphandling	41
Tillgång till IKT	41
Forskning, utveckling och innovation	42
Kompetenshöjning genom positiva exempel	42
Förbättrad samordning med handlingsplan för eInkludering	42
Bilaga 1. Uppdraget	43
Bilaga 2. Dialogmötet – sammanfattning av redovisningen från grupperna	46

Sammanfattning

eInkludering är en del av i2010-initiativet. Inledande beräkningar visar att vinsterna av eInkludering i EU kan vara i storleksordningen 35 till 85 miljarder euro över fem år. I rapporten ges en överblick över de initiativ som pågår inom EU för att uppnå eInkludering. Nationellt kartläggs sådana generella initiativ som kan antas påverka förutsättningarna för eInkludering.

I ett resonerande avsnitt målas utmaningarna upp under punkterna:

- att Sverige inte arbetar aktivt i enlighet med de mål som finns inom området för eInkludering i EU
- att en fungerande infrastruktur för IKT¹ är en förutsättning för eInkludering
- att utvecklingen bör gå från särintressen till ett allmänt intresse
- att det finns brister i samordning och helhetssyn
- att eInkludering kommer underifrån och upp och att perspektivet behövs inom områdena eFörvaltning och eHälsa, där det handlat om att styra uppifrån och ned.

Den största vinsten med att ta fram en handlingsplan är att det skapas ett utrymme att politiskt ta ställning och visa vilken ambitionsnivå som gäller inom området.

Under följande punkter diskuteras innehållet i en eventuell handlingsplan:

- lagliga skyldigheter och standardisering
- styra genom tillsyn, uppdrag och indikatorer
- upphandling
- tillgång till IKT
- forskning, utveckling och innovation
- kompetenshöjning genom positiva exempel.

Det är viktigt att framhålla att förslagen endast är skisser som behöver diskuteras mer i detalj såväl med uppdragsgivaren som med berörda intressenter. Under de fortsatta diskussionerna bör det vara öppet att komma med ny analys och nya förslag.

¹ Informations och kommunikationsteknik

Inledning

Denna kartläggning är en del av en rapport inom ramen för regeringens uppdrag till Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning, att genomföra en kunskapssammanställning inom eInkluderingsområdet² (N2008/5985/ITP)³.

Uppdraget ska slutrapporteras den 31 augusti 2009. Det innehåller två delar. Den ena delen avser stabsstöd till regeringen inför och under det svenska ordförandeskapet i EU hösten 2009. Den andra delen avser att ta fram underlag för nya initiativ. En handlingsplan för eInkludering lyfts fram som en möjlighet.

2005 sattes EU i 2010-initiativet. Initiativet utgör ramen för kartläggningen av vad som sker inom EU.

Under 2007 genomfördes även en kartläggning av Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA), ”Digitala klyftor – insatser för att överbrygga dessa”⁴ (SIKA 2007:6) vari insatser som görs i samhället för att överbrygga digitala klyftor redovisades.

Denna kartläggning avser att komplettera SIKA:s rapport. Fokus är på politiska initiativ och i vilken mån dessa kan antas påverka förutsättningarna för eInkludering.

Den 27 januari 2009 genomfördes ett dialogmöte med berörda intressenter. Följande frågor diskuterades:

- Vad gör vi för eInkludering idag?
- Vad borde vi göra?
- Vad är viktigt att få med i underlaget inför ordförandeskapet i EU hösten 2009?

Berörda intressenter från departement, myndigheter, forskning och utveckling, företag och användarorganisationer, förde dialog om frågorna i blandade grupper. De svar som redovisades och antecknades digitalt på mötet återfinns i bilaga 2.

Dialogmötet inspirerade till både upplägg och den avslutande diskussionen med utmaningar och förslag till fortsatt arbete.

² Regeringens webbplats: Pressmeddelande om regeringsuppdrag till Handisam

³ Bilaga 1.

⁴ http://www.sika-institute.se/Doclib/2007/SikaRapport/sr_2007_6.pdf

Kartläggningens syfte och omfattning

Inledningsvis diskuteras utgångspunkter, avgränsningar och hur begreppet eInkludering kan förstås för att kunna ge tydliga underlag för politiska initiativ.

Kartläggningen ger en översiktlig bild av den europeiska agendan och politiska initiativ som bedöms påverka förutsättningarna för eInkludering.

Avslutningsvis målas utmaningarna upp för att följas av en diskussion om möjliga handlingsalternativ.

eInkludering – utgångspunkter och avgränsningar

IKT⁵ blir en allt viktigare beståndsdel i samhället. Insatser för eInkludering bidrar till att skapa förutsättningar för delaktighet i samhället oavsett funktionsförmåga, kön, ålder etc. När IKT utvecklas och används handlar eInkludering om att utgå från människors olika behov och förutsättningar i syfte att undvika exkludering.

Allt fler tjänster erbjuds via digitala kanaler. Att ringa, ha sociala kontakter, se på teve, läsa tidningar och att lyssna på radio, etc. finns som utbud på Internet. Tjänsteutbudet har även nått mobiltelefoner och digital TV. De analoga radiosändningarnas framtid diskuteras samtidigt som det analoga TV-nätet är släckt. Denna pågående sammansmältning av olika kommunikationskanaler ger nya möjligheter. Utvecklingen kan leda till exkludering och försämrade möjligheter att utöva mänskliga rättigheter och skyldigheter i samhället. Ett sätt att förebygga en sådan utveckling är att när varor, tjänster och system utvecklas, se till att få med krav på användbarhet och tillgänglighet redan från början i planeringsstadiet. Då kan utvecklingen istället skapa nya möjligheter för fler.

På grund av att många offentliga och privata elektroniska tjänster (e-tjänster) konstrueras fel utsluts många och behov av kompletterande lösningar uppstår i onödan. Att tänka efter före och ta del av den erfarenhet och kunskap som finns är en investering. Exempelvis skapar en korrekt kod vid utveckling av webbplatser bättre lösningar för alla. Det ger även fördelar som att tjänsten fungerar i olika typer av webbläsare och förbättrar möjligheten att hamna högre upp i sökmotorernas listor.

eInkludering stannar inte vid Internet. IKT-utvecklingen leder till automatisering av rutiner och tjänster. De flesta yrken innehåller

⁵ Informations- och kommunikationsteknik

moment där man måste kunna använda tekniken. IT-relaterad tjänste- och produktutveckling, tillgång till IT, bristande digital kompetens och ekonomiska förutsättningar vidgar området ytterligare.

Ibland måste utvecklingen börja utifrån den enskilda individens behov. För vissa människor har tekniken kunnat kompensera för brister i förmåga eller funktion. Här kan nämnas digitala hörapparater, talböcker med samtidig text eller punktskriftsdisplayer till datorn. Teknik som utvecklats för vissa kan som bieffekt ge nya möjligheter för många fler, den blir generell. Ett exempel är utvecklingen av DAISY⁶ formatet som i tillgängliggörandet av text via tal även kan visa texten samtidigt. Nästa steg är att få in video med rörliga bilder som standard. Målgrupperna vidgas successivt med de nya möjligheterna. Från personer med synskadade till nya möjligheter också för personer med läs- och skrivsvårigheter, teckenspråkiga personer och personer med olika kognitiva funktionsnedsättningar. Utvecklingen går successivt från särintressen till ett allmänt intresse.

En ökad eInkludering där fler kan tillgodogöra sig de möjligheter som IKT-utvecklingen ger skulle minska utanförskap. Ju bättre generella lösningar som skapas från början, desto färre riktade insatser behövs som komplement. Ofta löses dock problem med särlösningar i efterhand som ofta blir sämre och framför allt dyrare.

I uppdraget till Handisam lyfts behoven hos personer med fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar fram. Målet för handikappolitiken är att uppnå delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning. I enlighet med den nationella handlingsplanen för handikappolitiken⁷ har en strategi för genomförande (funktionshinderperspektivet⁸) utvecklats.

Det första alternativet när samhället utformas är generella lösningar som fungerar för alla. Om det inte räcker till för att skapa förutsättningar för delaktighet och jämlikhet för alla, ska särskilda insatser och individuella stöd övervägas. Utgångspunkten i all planering och i allt genomförande ska vara att utgå ifrån att människor är olika och har olika förutsättningar, behov och önskemål. Strategin innebär att identifiera och åtgärda hinder för delaktighet och att inkludera perspektivet i verksamheten så att inte nya hinder uppstår. Funktionshinderperspektivet vidgar målgrupperna och skulle kunna tjäna som utgångspunkt även för att uppnå eInkludering.

eInkludering skär genom alla samhällsområden och departementala ansvar. Vi väljer därför att i den nationella delen fokusera

⁶ Talboks- och Punktskriftsbibliotekets webbplats:
http://www.tpb.se/verksamhet/produktion/daisy_teknik/

⁷ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/3107>

⁸ Handisams webbplats: http://www.handisam.se/Tpl/NormalPage_____325.aspx

kartläggningen till vad som pågår generellt och som kan påverka förutsättningarna för eInkludering.

Europeiska initiativ

EU slår fast att eInkludering har stor betydelse för målen om ekonomisk och social utveckling. När skillnaderna i bredbandstillgång och tillgänglighet överbryggas och den digitala kompetensen förbättras leder det till nya arbetstillfällen och tjänster. Inledande beräkningar visar att vinsterna av eInkludering i EU kan vara i storleksordningen 35 till 85 miljarder euro över fem år.⁹

Meddelande från kommissionen KOM(2005) 229 i2010 – Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning

i2010-strategin ”Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning” presenterades i ett meddelande från kommissionen¹⁰ juni 2005. Arbetet har rapporterats årligen 2006¹¹ och 2007¹² samt uppdaterades i en halvtidsrapport 2008¹³.

Inom område 4 ”Integration, bättre offentliga tjänster och livskvalitet” berörs e-inkludering i samband med mål 3:

Ett informationssamhälle som är integrerat, tillhandahåller högkvalitativa offentliga tjänster och främjar livskvaliteten.

Kommissionen vill uppnå mål 3 bland annat genom följande:

”Den digitala konvergensen medför nya utmaningar för **e-integration**. Kommissionen kommer därför att anta en övergripande strategi. Under 2005 kommer den att behandla e-tillgänglighet genom en blandning av forsknings- och stimuleringsåtgärder som syftar till att IKT-systemen skall bli lättare att använda för allt fler människor. Den kommer att utfärda riktlinjer om att utvidga den geografiska täckningen för bredband i områden med otillräcklig täckning och den kommer att se över räckvidden för direktivet om samhällsomfattande tjänster under 2005 och direktivet som helhet under 2006. År 2006 kommer kommissionen också att granska hur IKT

⁹ Det europeiska i2010-initiativet för e-integration - Att vara en del av informationssamhället, KOM(2007) 694 slutlig

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:SV:DOC>

¹¹ http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/key_documents/index_en.htm#Annual_Report_2007

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0215:FIN:SV:DOC>

¹³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0199:FIN:SV:DOC>

och datakunskaper bidrar till de centrala kompetensmålen i initiativet ”Utbildning 2010”.

Kommissionen avser utöver detta att under 2008 föreslå att ett **uropeiskt initiativ om e-integration** i vilket frågor som lika rättigheter, IKT-färdigheter och regionala skillnader tas upp. Initiativet kommer att förberedas genom åtgärder vad gäller aktiv övervakning, datakunskaper och forskning i tillgängliga tekniska lösningar. Alla tillgängliga instrument bör användas, inbegripet integrering med de strategiska riktlinjerna för strukturfonderna, landsbygdsutvecklingsfonderna, nationellt stöd, lagstiftningsåtgärder och forskning.”

Halvtidsöversyn av i2010

I ett meddelande från Kommissionen i april 2008 ”Europas digitala framtid förbereds - Halvtidsöversyn av i2010”¹⁴ presenteras status, förslag på åtgärder och slutsatser.

Arbetet med eInkludering tas upp på följande sätt:

”Kommissionen arbetar för att stegvis förverkliga målet att informationssamhället ska vara tillgängligt för alla i Europa. Initiativet för e-integration ger en strategisk ram för att öka deltagandet från grupper som riskerar att uteslutas och förbättra livskvaliteten genom användningen av IKT.”

I meddelandet presenteras åtta prioriterade åtgärder för 2008.

1. Rapport om samhällsomfattande tjänster.
2. Genomförande av initiativet för e-integration: **Förslag till lagstiftning om eTillgänglighet**, initiativet för IT-stöd i boende som ett svar på problemet med en åldrande befolkning, en översyn av politiken för digital kompetens, toppmöte om e-integration.
3. Offentliggörande av en vägledning som förklarar användarnas rättigheter och skyldigheter i den digitala miljön.
4. Inledande av den nästa fasen i översynen av gemenskapens konsumentlagstiftning – ramdirektiv om konsumenters avtalsmässiga rättigheter.
5. Safer Internet 2009–2013 för skydd av minderåriga och bekämpande av olagligt innehåll.

¹⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0199:FIN:SV:DOC>

6. Arbete för att lösa problem som rör personlig integritet och tilltro i samband med nya konvergerande tjänster i framtidens allomfattande informationssamhälle.
7. Bildande av plattformen för online-innehåll.
8. Behandling av problemen med interoperabilitet och öppenhet i system för förvaltning av digitala rättigheter (DRM) för konsumenter i rekommendationen om online-innehåll.

Ministerkonferensen i Riga 2006

Europeiska kommissionen anordnade tillsammans med Lettiska regeringen och det österrikiska ordförandeskapet en högnivåkonferens¹⁵ på temat "IKT för ett inkluderande samhälle" i Riga, 11-13 juni 2006.

Konferensen innefattade ett informellt ministermöte där EU:s ministrar, samt ministrar från kandidaterande länder, EFTA men även andra länder, antog en deklaration om eInkludering¹⁶.

I deklarationen förbinder sig ministrarna till att fokusera på ett antal prioriteringar:

- adressera äldre arbetstagares och den äldre befolkningens behov
- reducera den geografiska aspekten av digitala klyftor
- förbättra e-tillgängligheten och användbarheten
- förbättra den digitala kompetensen
- gynna kulturell mångfald i förhållande till inkludering
- gynna inkluderande e-förvaltning
- använda lämpliga instrument.

Meddelande från kommissionen KOM(2007) 694 - Det europeiska i2010-initiativet för e-integration – "Att vara en del av informationssamhället"

I meddelandet lyfter kommissionen fram de lovvärda initiativen i Rigadeklarationen men konstaterar samtidigt att framstegen har varit små, och risken finns att de flesta Rigamålen inte kommer att uppnås. Insatserna är fortfarande fragmenterade och samordningen bristfällig.

¹⁵ http://ec.europa.eu/information_society/events/ict_riga_2006/index_en.htm

¹⁶ http://ec.europa.eu/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf

Kommissionen konstaterar att mycket mer behöver göras för att förverkliga eInkludering och uppnå Rigamålen.

För det första bör eInkludering göras synligare och engagemanget på politisk nivå och bland aktörerna måste öka.

För det andra måste rätt förutsättningar skapas (tillgänglig teknik till rimligt pris och den kompetens som krävs för att använda IKT), om så behövs med hjälp av lagstiftning. Aktörernas ansträngningar måste dessutom till för att få fram effektiva och integrerade IKT-stödda tjänster fokuseras på konkreta prioriteringar med ökad sammanhållning.

Kommissionen föreslår därför i meddelandet ett EU-initiativ för eInkludering¹⁷, som ska omfatta följande:

- A. En **eInkluderingskampanj, ”eInkludering: kom med!”**, som ska öka kunskaperna och samla insatserna under 2008. Kampanjen ska avslutas med en **ministerkonferens**, där de konkreta framstegen ska redovisas och åtagandena stärkas.
- B. En strategisk ram för åtgärder som ska genomföra Rigadeklarationen genom att:
 - i. skapa rätt förutsättningar för allas deltagande i informationssamhället genom att överbygga bredbands-, tillgänglighets- och kompetensklyftorna,
 - ii. verka för ett reellt deltagande från grupper som riskerar att utestängas och förbättra livskvaliteten, och
 - iii. samordna åtgärderna för e-integration för att maximera de varaktiga effekterna.

Meddelande från kommissionen KOM(2008) 804 ”För ett tillgängligt informationssamhälle”

Kommissionen sammanfattar senare årens tagna initiativ:

”Frågan om e-tillgänglighet har under de senaste åren fått stor uppmärksamhet från politiskt håll. År 2006 enades EU:s ministrar i den s.k. Rigadeklarationen om mål för att åstadkomma klara framsteg senast 2010. Under 2007 stod det klart att utvecklingen fortfarande gick alltför långsamt och att det krävdes ytterligare ansträngningar för att uppnå Rigamålen. Webbtillgänglighet, särskilt

¹⁷ På grundval av synpunkterna från i2010-högnivågruppen och i2010-arbetsgruppen för e-integration, samråd med berörda aktörer, offentligt Internetsamråd, studier och konsekvensbedömning.

tillgängligheten till myndigheters webbplatser, prioriteras allt mer i och med att Internet får allt större betydelse i vår vardag.”

Kommissionen menar att det nu är hög tid att lägga fast en mer **sammanhållen, gemensam och effektiv strategi för eTillgänglighet, i synnerhet webbtillgänglighet**, så att informationssamhället snabbare blir tillgängligt för alla, i enlighet med vad som anges i den förnyade sociala agendan (KOM(2008) 412)¹⁸. I detta meddelande beskriver kommissionen den nuvarande situationen, varför ett agerande på EU-nivå behövs och vilka åtgärder som krävs.

För att åstadkomma en gemensam och sammanhållen **strategi för eTillgänglighet** bör följande åtgärder vidtas:

- De europeiska standardiseringsorganisationerna bör **fortsätta sitt standardiseringsarbete för eTillgänglighet** för att minska fragmenteringen av marknaden och underlätta ett mer omfattande införande av IKT-stödda varor och tjänster.
- Medlemsstaterna, berörda parter och kommissionen bör **stimulera en högre grad av innovation och teknikspridning** på området eTillgänglighet, i synnerhet genom att utnyttja EU:s program för forskning och innovation och strukturfonderna.
- Alla berörda parter bör **fullt ut utnyttja** de möjligheter att främja e-tillgänglighet som **gällande EU-lagstiftning** erbjuder. När rättsakter ses över och när nya lagförslag läggs fram kommer kommissionen att införa lämpliga krav om e-tillgänglighet.¹⁹
- Kommissionen kommer att **understödja samarbete mellan berörda parter** för att främja åtgärdernas sammanhållning, samordning och genomslag. Bland annat kommer en ny tillfällig högnivågrupp att få till uppgift att ge vägledning om den övergripande strategin för eTillgänglighet (inklusive webbtillgänglighet) och föreslå prioriterade åtgärder för att undanröja hinder för eTillgänglighet.

För att påskynda utvecklingen när det gäller **webbtillgänglighet** bör följande åtgärder vidtas:

¹⁸ En förnyad social agenda: Möjligheter, tillgång och solidaritet i framtidens Europa, KOM(2008) 412, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=453&langId=sv>

¹⁹ Aktuella exempel är: Telekompaketet, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecom/library/proposals/index_en.htm
AV-direktivet

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:SV:PDF>
Förslaget till nytt antidiskrimineringsdirektiv, KOM (2008) 426, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0426:FIN:SV:PDF>

- De europeiska standardiseringsorganisationerna bör **snabbt anta europeiska standarder** för webbtillgänglighet när World Wide Web Consortium har fastställt nya webbriktlinjer (WCAG 2.0).²⁰
- Medlemsstaterna bör öka sina ansträngningar för att göra den offentliga sektorns webbplatser tillgängliga och gemensamt förbereda sig för att snabbt kunna anta europeiska standarder för webbtillgänglighet.
- Kommissionen kommer att **följa utvecklingen och offentliggöra framstegen**, och kan i ett senare skede följa upp detta med lagstiftning.

Andra Europeiska initiativ

Telekompaketet

Det pågår ett arbete med att revidera EU:s direktiv inom telekomområdet. Regelverket är komplext och innehåller frågor om samhällsviktiga tjänster och spektrum.²¹ För närvarande förhandlas ett revideringsförslag med direktiv om samhällsviktiga tjänster som bland annat innehåller bestämmelser om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.²²

Strukturfonderna

I meddelandet om eTillgänglighet nämns Strukturfonderna. De spelar en viktig roll i genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik. Att minska de ekonomiska och sociala skillnaderna mellan Europas regioner och innevånare är centralt för att lyckas med Lissabonstrategins övergripande mål för unionen - att vara världens mest konkurrenskraftiga ekonomi år 2010.

I en förordning har särskilda krav slagits fast för medelsutdelning ur fonderna. Av förordningen framgår i artikel 16:

”...I synnerhet är tillgänglighet för funktionshindrade ett av de kriterier som skall uppfyllas vid utformningen av de insatser som samfinansieras av fonderna och som skall beaktas under genomförandets olika faser.”

Forskning och innovation

Som anges i meddelandet om eTillgänglighet har EU program med medel för forskning och innovation relaterade till eInkludering.

²⁰ De nya reviderade riktlinjerna WCAG 2.0 antogs den 11 december 2008, <http://www.w3.org/WAI/>

²¹ http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecommm/library/proposals/index_en.htm

²² Direktiv 2002/22/EG

För att få en överblick över vad som finansieras inom sjätte ramprogrammet FP6 och det nya sjunde ramprogrammet FP7 samt CIP, The Competitiveness and Innovation Framework Programme, finns sammanfattning tillgänglig på följande länk:
http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/projects/index_en.htm

The Ambient Assisted Living (AAL) Joint Programme senaste utrop rör: "ICT based solutions for Advancement of Social Interaction of Elderly People".²³

Vi sidan av EU-medlen finns COST som är ett europeiskt samarbetsprogram för såväl teknisk som samhällsvetenskaplig och medicinsk forskning. COST syftar till att organisera och samordna FoU-projekt vid universitet, institut och industrier i Europa så att de nationella resurserna utnyttjas mer effektivt. Det finns ingen central projektfinansiering i COST utan varje land betalar själva för de projekt man medverkar i. COST är ett komplement till EU:s ramprogram och det förekommer ofta planerad samarbete med projekt inom detta. Samarbetet inom COST kanaliseras via så kallade COST-aktioner, som kan beskrivas som kraftsamlingar inom olika ämnesområden. COST 219 *ter* är en sådan aktion inom området för tillgänglighet och telekommunikation²⁴.

Mandat 376

Under 2008 genomförde de europeiska standardiseringsorganisationerna, CEN, ETSI och CENELEC den första fasen i uppdraget från EU-kommissionen, Mandat 376.

ETSI genomförde en kartläggning av vilka tillgänglighetskrav som finns utvecklade och vad som behöver vidareutvecklas.

CEN genomförde arbetet med en kartläggning om möjligheterna att använda system för att kontrollera att leverantörer lever upp till kraven på tillgänglighet.

Nästa steg är att EU godkänner kartläggningarna och fattar beslut om att fortsätta arbetet med att ta fram både standarder och vägledningsmaterial som ska göra det enklare för upphandlare. Arbetet kommer att fortsätta under 2009. Målet är att materialet ska vara klart inom ramen för i2010-initiativet.

²³ <http://www.aal-europe.eu/aal-2009-2>

²⁴ <http://www.tiresias.org/cost219ter/index.html>

eFörvaltning – relaterat eInkludering

Inkluderande e-förvaltning

Inom handlingsprogrammet för eFörvaltning beskrivs målen för en inkluderande eFörvaltning.

”Integrerande e-förvaltning:

- bidrar till att bekämpa den digitala klyftan, eftersom det digitala utanförskapet minskar när offentliga tjänster läggs ut på Internet,
- gör det möjligt att med hjälp av e-förvaltningens nya funktioner föra en IKT-baserad politik för integration.

IKT-baserade offentliga tjänster bidrar till att stärka den sociala sammanhållningen och gör att missgynnade människor står inför färre hinder. Det återstår fortfarande mycket innan offentliga webbplatser överensstämmer med riktlinjerna för e-tillgänglighet. Användare kommer även i framtiden att vilja ha andra kanaler än Internet för att få tillgång till offentliga tjänster, t.ex. digital-TV, mobil och fast telefoni och/eller personlig service.

Medlemsstaterna har åtagit sig att arbeta för att uppnå målsättningarna för integrerande e-förvaltning.

Man vill genom innovativ användning av IKT, ökad medvetenhet om e-förvaltningens fördelar och större kunskaper och stöd till användarna, se till alla medborgare, även socialt missgynnade grupper, senast 2010 kan dra verklig nytta av e-förvaltning, och att europeiska offentliga förvaltningar tillhandahåller information och tjänster som har blivit lättillgängligare och som allmänheten hyser ett allt större förtroende för.

Kommissionen kommer att stödja medlemsstaternas försök att uppnå dessa mål, i linje med meddelandet om e-tillgänglighet²⁵ och agendan för e-integration som planeras till 2008 som en del av initiativet i2010 IKT för en integrationspolitik. Med utgångspunkt i agendan kommer flera särskilda åtgärder att vidtas från 2008 och framåt.”

En särskild expertgrupp under den subgroup (arbetsgrupp under den högnivågrupp som är övergripande för i2010-initiativet) som finns för

²⁵ Observerva att det är KOM (2005) 425 som avses. KOM (2008) 804 har kommit senare med delvis ny policy, se ovan.

eFörvaltning, har tagit fram en färdplan för en inkluderande e-förvaltning.²⁶

IDABC - Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Business and Citizens

Programmet lyder under Directorate General for Informatic (DIGITS). IDABC tar fram rekommendationer, utvecklar lösningar och tillhandahåller service som möjliggör för nationell och europeisk administration att kommunicera elektroniskt när modern offentlig service ges till verksamheter och medborgare.

En av rekommendationerna som ges är ett europeiskt ramverk för interoperabilitet, European Interoperability Framework 1.0²⁷. I den lyfts tillgänglighet fram som en grundläggande princip. Öppen standard definieras.

För närvarande är rekommendationen under revision och en version 2.0 har föreslagits men inte antagits²⁸. I den har principen om tillgänglighet utvecklats. Rekommendationen är att bygga in eInkludering och tillgänglighet från början.

eHälsa – relaterat eInkludering

Området för eHälsa fick en handlingsplan redan 2004²⁹. Webbtillgänglighet lyfts fram. eHälsa är nu en integrerad komponent av i2010-initiativet.

Aktiviteten var hög under 2008. Ett förslag till direktiv om patientrörlighet³⁰, en rekommendation om gränsöverskridande interoperabilitet för elektroniska patientjournalssystem³¹ och ett meddelande om telemedicin till gagn för patienter, hälso- och sjukvårdssystem och samhället³², antogs under det andra halvåret 2008.

Även om inget av dokumenten direkt rör eTillgänglighet och eInkludering har de indirekt betydelse eftersom de rör användar- och medborgarperspektivet och patientens rättigheter.

²⁶ http://ec.europa.eu/information_society/activities/egovernment/docs/inclusive_egovernment_r_oadmap.pdf

²⁷ <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/2319/5644>

²⁸ <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/7728>

²⁹ KOM (2004) 356

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0356:FIN:SV:PDF>

³⁰ KOM (2008) 414

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0414:FIN:SV:PDF>

³¹ 2008/594/EG, L 190/37

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:190:0037:0043:SV:PDF>

³² KOM(2008)689

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0689:FIN:SV:PDF>

Nationella initiativ

I detta avsnitt kommer vi översiktligt att redovisa relevanta nationella politiska initiativ som bedöms ha betydelse inom området för eInkludering. Initiativen presenteras per departement. De tre huvudansvariga departementen presenteras. Därpå följer en genomgång av andra departement med ansvar och intressen som tangerar eInkludering. Kommentarer och analys följer i de avslutande avsnitten.

Länkar till bakgrundsinformation ges i fotnoter. En samtidig läsning av en utskrift med dokumentet öppnat på en terminal med internetanslutning möjliggör aktivt sökande efter informationen.

Ansvarsfördelningen inom regeringskansliet

De centrala departementen inom området e-inkludering är Näringsdepartementet, Socialdepartementet och Finansdepartementet.

Ansvarsområdena kan beskrivas med utgångspunkt från i2010-initiativet och de europeiska arbetsgrupper som är knutna till de olika delarna. Ansvarsfördelningen framgår av nedanstående tabell:

Näringsdepartementet	Högnivågrupp i2010
Finansdepartementet	Subgroup eFörvaltning
Socialdepartementet	Subgroup eHälsa
Näringsdepartementet	Subgroup eInkludering

Av redovisningen nedan framgår hur de europeiska initiativen har kunnat omsättas nationellt.

Näringsdepartementet

Ett av näringsdepartementets ansvarsområden är IT-politik/Informationssamhället³³. Ansvarsområdet har delats upp i 13 underområden³⁴. Ansvaret innefattar det övergripande ansvaret för i2010-initiativet och infrastrukturen inom IT området innefattande frekvensbanden för olika nät och sändningar (spektrumfrågor) säkerhet, robusthet och bredband. Dessa frågor ger de grundläggande förutsättningarna för eTillgänglighet och eInkludering. Förutom detta ansvarar departementet inom området "Delaktighet i informationssamhället" för frågor som rör eInkludering

³³ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/1470/a/18794>

³⁴ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/2373>

Under 2008 har Näringsdepartementet tagit ett initiativ genom att ge Handisam uppdraget som ligger till grund för denna kartläggning.

Redan i december 2007 diskuteras frågan om digitala klyftor i regeringens IT-råd. Rapporten från SIKA³⁵ föredrogs liksom den skrivelse som EIDD Sverige skickat in om "Design för Alla som ledstjärna för e-inclusion". Handisam undertecknade skrivelsen tillsammans med personer från Verva, Ericsson, Microsoft, Ergolab, Kommunikationsmyndigheten, PTS, Sveriges konsumenter, Uppsala universitet och Handikappförbunden. I diskussionerna i rådet framkom bland annat att flera ledamöter saknade ett resonemang om tillgänglighet och normativa aspekter i SIKAs rapport. Vidare diskuterades frågan som socioekonomiskt klyfta, funktionell klyfta och attityd klyfta. Protokoll finns tillgängligt på regeringens webbplats.³⁶

Inför det svenska ordförandeskapet i EU tar regeringen och Näringsdepartementet initiativ till en studie och en konferens om IT-politiken i EU under åren 2011 till 2015.

För att genomföra studien anlitar regeringen efter upphandling konsultföretaget SCF Associates Ltd.

De anlidade experterna ska lyssna till företrädare för näringsliv, politik och många av informationssamhällets olika intressegrupper, i och utanför Europa. De ska med den utgångspunkten beskriva vilka de ser som de viktigaste politiska frågorna för ett europeiskt informationssamhälle fram till år 2015,

Studien ska resultera i en rapport som ska publiceras den 1 september 2009. Rapporten ska utgöra underlag för en konferens med EU-ländernas ansvariga för IT-politiken. Konferensens titel är "Visby Agenda: Creating impact for an eUnion 2015". Konferensen tar plats i Visby den 9 och 10 november 2009.³⁷

Kommunikationsmyndigheten, PTS

Näringsdepartementet har i 2009 års regleringsbrev till PTS, utvidgat myndighetens uppdrag till att även ha en mer allmänt hållen riktning. Liksom i tidigare års regleringsbrev har uppdraget fokus på att utveckla "särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning". I regleringsbrevet för 2009 har emellertid uppdraget kompletterats med följande skrivning:

"utvecklingsprojekt för ökad tillgänglighet, användbarhet och mångfald inom IT och elektronisk kommunikation samt elektroniska tjänster, såsom exempelvis

³⁵ Se nedan under Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

³⁶ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/45/51/73307fad.pdf>

³⁷ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/11335/a/119697>

användbarhet och tillgänglighet inom e-förvaltningen. Insatserna ska genomföras med berörda aktörer såsom exempelvis Handisam.”

Vinnova

Ovan redovisades de program för forskning och innovation inom EU som direkt berör eInkluderingsområdet. I Sverige har Vinnova en viktig funktion som samordnare och koordinator för EU:s program för forskning och innovation.

Enligt regleringsbrevet för 2009 ska Vinnova redovisa:

- hur och i vilken omfattning samverkan skett med internationella forskningsfinansiärer och med forskningsfinansiärer inom EU, och
- hur myndigheten arbetat för att förstärka den nationella FoU-finansieringen med europeiska och internationella FoU-medel samt hur mycket FoU-medel som berörts.

Finansdepartementet

Handlingsplan för e-förvaltning

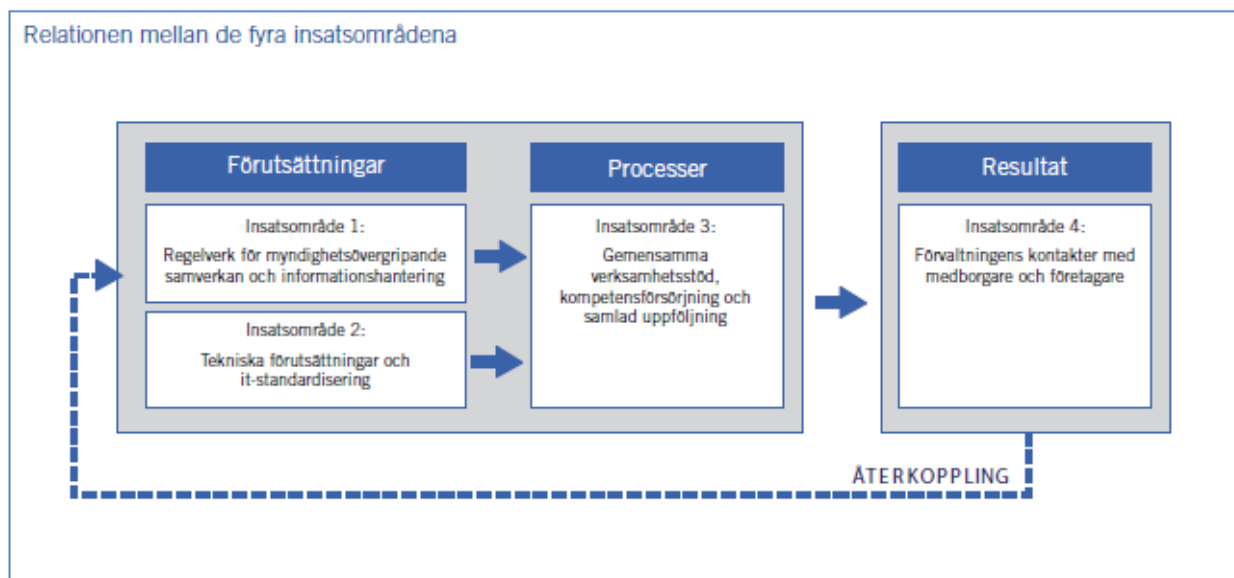
Nya grunder för IT-baserad verksamhetsutveckling i offentlig förvaltning är underrubrik till den handlingsplan som antogs av regeringen i början av 2008. Redan huvudmålet ligger nära området e-inkludering ”Så enkelt som möjligt för så många som möjligt”.

Handlingsplanen är ett dokument som ska ge regeringskansliet en gemensam målbild som ska skapa förutsättningar för alla departement att agera i samma riktning. Handlingsplanen är därmed inte en färdplan för förvaltningen i stort utan för en myndighet – Regeringskansliet.

”År 2010 ska det vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service. Där det är till fördel för medborgare och företagare samt där kvaliteten, säkerheten och produktiviteten kan höjas ska myndigheterna samverka sektorsvis. Därigenom ska Sverige återta en ledande position inom området elektronisk förvaltning.”

Det övergripande målet ska uppnås med hjälp av insatser inom fyra områden. Varje insatsområde har ett delmål som insatserna syftar till att uppnå. Insatsområde ett och två syftar till att på olika plan förbättra förutsättningarna för e-förvaltning. Insatsområde tre syftar till att harmonisera vissa av myndigheternas stödprocesser. Insatsområde fyra ska slutligen producera de synliga resultaten gentemot medborgarna och företagarna i termer av en förenklad

kontakt. Relationen mellan insatsområdena kan illustreras på följande sätt.

Figur 1. Relationen mellan insatsområdena i handlingsplanen för eFörvaltning

Området eInkludering berörs främst i insatsområde 4 – ”Förvaltningens kontakter med medborgare och företagare”. I handlingsplanen tar regeringen avstamp genom att konstatera att:

”Det faktum att en person exempelvis har nedsatt funktionsförmåga, har begränsade språkkunskaper eller saknar tillgång till Internet får inte utgöra något hinder i kontakterna med förvaltningen. Inom detta område krävs särskilda insatser för att främja en hög användarvänlighet och funktionalitet, något som också gör det enklare för medborgare i stort att ta del av förvaltningens tjänster.”

För att uppnå detta föreslog regeringen två insatser som samtidigt utsågs till prioriterade frågor under 2008:

1. En samordning av e-serviceåtaganden. Målet bör vara att medborgarna och företagarna ska vara dokumenterat nöjda med e-tjänsternas utformning. (Ansvarigt departement: Finansdepartementet)
2. Inrätta en medborgarpanel eller e-panel med syftet utveckla myndighetens verksamhet och ge medborgarna ökad insyn i och inflytande över myndighetens utformning av tjänster och service. (Ansvarig departement: Integrations- och jämställdhetsdepartementet)

Ingen aktivitet kring insatsområde 4 har återfunnits i kartläggningsarbetet.

Verket för förvaltningsutveckling, Verva

Verva var en stabsmyndighet med regeringens uppdrag att bistå regeringen med det underlag regeringen behöver för att utveckla en effektiv och ändamålsenlig statsförvaltning. Verva har avvecklats och lades ned sista december 2008.

Verva tog över tidigare arbete från Statskontoret och hade en central roll i arbetet avseende det svenska arbetet inom området användbarhet, tillgänglighet och e-inkludering.

Av Vervas instruktion framgick³⁸:

”främja användningen av enhetliga kvalitetskrav och riktlinjer för användningen av informationsteknik och utveckla användbarheten av och tillgängligheten till elektronisk information och elektroniska tjänster,”

Verva utvecklade ”Vägledningen 24-timmarswebben” med tillhörande nätverk. I vägledningen var krav på tillgänglighet från W3C, WCAG 1.0³⁹, inkluderade bland andra krav på offentliga webbplatser. Vidare arbetade Verva aktivt med att väva in användbarhets- och tillgänglighetskrav i relevanta ramavtalsupphandlingar inom IKT-området.

Allt material som producerats inom området användbarhet och tillgänglighet på Statskontoret och Verva är översänt till Riksarkivet. Ingen ny huvudman är ännu utsedd.

I Budgetpropositionen för 2009 aviserades att en ny e-delegation skulle inrättas och att IKT-upphandlingen skulle föras över till Kammarkollegiet.⁴⁰

Lokal service i samverkan

Utredaren tillsattes 2007 och ska stödja de statliga myndigheterna i deras arbete med att inrätta lokala servicekontor. Utredaren ska också stödja andra samverkansinitiativ. Utredaren ska driva på utvecklingen av en effektivare offentlig service och tjänsteproduktion som utnyttjar den moderna informations- och kommunikationsteknikens möjligheter.

Målet ska vara att förbättra tillgängligheten till offentlig service i hela landet och att möjliggöra en fortsatt effektivisering av den offentliga

³⁸ [Regeringskansliets rättsdatabaser \(SFS 2005:860\)](#)

³⁹ Riktlinjerna uppdaterades och släpptes i en ny version, WCAG 2.0 i december 2008.
<http://www.w3.org/WAI/>

⁴⁰ [Budgetpropositionen för 2009 \(Prop. 2008/09:1\), Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning sid 32-33](#)

tjänsteproduktionen. I uppdraget ingår också att utreda behov av förändringar i lagen (2004:543) om samtjänst vid medborgarkontor.⁴¹

Myndiga medborgare – medborgarutredningen

En utredare tillsattes 2007 för att följa upp och analysera hur myndigheternas arbete med förbättrad service bedrivs i dag samt föreslå insatser för bättre service till medborgare, företag och organisationer.

Slutrapporten levererades hösten 2008. Utredningen konstaterar bland annat att utvecklingen på Internet inte har åtföljts av motsvarande utveckling i förvaltningen. Den påvisar också kraften i hur IKT användningen ger medborgarna mer makt i form av att lätt kunna få stöd och kunskap genom att finnas på nätet. Den nyfunna insikten om att kunskap kan erövrats genom att den finns enkelt tillgänglig ställer också krav på myndigheterna.

”...Lättanvända system för samarbete mellan olika aktörer ställer allt större krav på samordning och effektiv samverkan mellan myndigheter, medborgare och näringsliv.

Med Internet under armen kan de svenska medborgarna möta sina myndigheter utan att behöva stå med mössan i hand. 2000-talets århundrade är amatörernas århundrade och wikipedia, bloggar, communities, wikiversities är tidiga exempel på vilken kraft amatörer utgör när de delar kunskap. Därför ställer de också allt starkare krav på myndigheterna att själva dela med sig av sin kunskap, göra den enkelt tillgänglig på nätet. De verktyg, den statistik, de experter myndigheterna använder sig av, vill också medborgarna ha tillgång till.”⁴²

Socialdepartementet

Den nationella handikappolitiken

Frågor om eInkludering har en naturlig del i det arbete som bedrivs i enlighet med den nationella handlingsplanen för handikappolitiken⁴³.

Handisam har till uppgift samordna arbetet inom det handikappolitiska området. Det innebär att ur ett

⁴¹ <http://www.sou.gov.se/lokalservice/index.htm>

⁴² Myndiga medborgare, Fi2007/6780, s. 79. Rapporten finns inte publicerad på regeringens webbplats, men kan erhållas digitalt av registrator på Finansdepartementet.

⁴³ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/3107>

mångfaldsperspektiv främja ett strategiskt och effektivt genomförande av den nationella handikappolitiken.⁴⁴

Handlingsplanen bygger på att de statliga myndigheterna under regeringen ska genomföra politiken. Arbetet styrs av en förordning (2001:526) som slår fast alla statliga myndigheters ansvar för att beakta funktionshinderperspektivet i verksamheten. Dessutom ska myndigheterna särskilt verka för att göra sina lokaler, information och verksamhet tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Handisam tar fram riktlinjer med rekommendationer om vad tillgänglighet är och hur arbetet ska bedrivas.⁴⁵

14 centrala förvaltningsmyndigheter har enligt sina instruktioner ansvar för att få ut handikappolitiken i sektorerna. Kommunikationsmyndigheten, PTS, är den myndighet som har ansvaret inom IT och telekomområdet.⁴⁶

En ny strategi⁴⁷ antogs under 2008 i syfte att påskynda arbetet med tillgänglighet enligt den nationella handlingsplanen för handikappolitiken. Inom området eInkludering har följande insatser betydelse.

- De lokala servicekontoren ska utformas så att de är tillgängliga för alla. Arbetet ska avslutas med en samlad redovisning av uppnådda resultat senast den 1 november 2009.
- Verva har tagit fram riktlinjer för tillgängliga webbsidor och följer löpande upp tillämpningen inom den offentliga förvaltningen.
- Uppföljningar ska göras löpande för att säkerställa att medborgarna är nöjda med e-tjänsternas utformning.
- Handisams uppdrag att i samverkan med PTS analysera de olika initiativ som pågår eller planeras i Sverige på e-inkluderingsområdet och med utgångspunkt från detta förbereda svenska bidrag till kommande konferenser inom området.

I början av 2009 ratificerades ”Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning”. Den innehåller specifika artiklar som rör området för eInkludering.⁴⁸

⁴⁴ Regeringskansliets rättsdatabaser: Förordning (2007:1134) med instruktion för Myndigheten för handikappolitisk samordning

⁴⁵ Handisam, RIV HINDREN – Riktlinjer för tillgänglighet 2009, <http://www.handisam.se/upload/Handisams%20filer/Rapporter/Riv%20hindren%202009.pdf>

⁴⁶ Övriga myndigheter är:

⁴⁷ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/11/83/68/28abab15.pdf>

⁴⁸ <http://www.regeringen.se/sb/d/1928/a/18527>

Nationell IT-strategi - tillgänglig och säker information inom vård och omsorg

Inom området eHälsa finns en nationell IT-strategi. Den är uppbyggd kring sex insatsområden.⁴⁹

- Insatsområde ett: Harmonisera lagar och regelverk med en ökad IT-användning
- Insatsområde två: Skapa en gemensam informationsstruktur
- Insatsområde tre: Skapa en gemensam teknisk infrastruktur
- Insatsområde fyra och fem: Verksamhetsstödande IT-system som möjliggör åtkomst till information
- Insatsområde sex: Göra information och tjänster tillgängliga för medborgare och personal

Insatsområdet sex är det som är mest intressant för eInkludering. Medborgare ska ha enkel och säker tillgång till vården. Alla ska kunna få kontakt med vården oavsett var och när behovet uppstår. Medborgare ska enkelt kunna ta del av hälsorelaterad information, kommunicera med vården på olika sätt och vid behov ha kontinuerlig kontakt med sin vårdgivare. Enklare vårdtjänster ska i växande utsträckning kunna utföras med hjälp av IT och IT-stödda telefontjänster.

Teknik för äldre

Hjälpmiddelsinstitutet erhåller enligt regeringsuppdrag sammanlagt 22 mkr per år under 2007, 2008 och 2009 för ett utvecklingsprogram där äldre personers behov av hjälpmedel och tjänster tas tillvara och leder till att bra och säker teknik för äldre finns lätt tillgänglig.

Utvecklingsområden kan vara utrustning i bostaden för skötsel av personlig hygien, planeringshjälp eller "kom ihåg hjälp", telefon, TV eller annan kommunikation. Andra områden kan vara förflyttning inomhus eller utomhus, utbud av och nya kombinationer av mobila tjänster både för varor och för service. Smarta hjälpredor, pålitlig automatik, en enkel fjärrkontroll eller attraktiva tjänsteutbud kan vara intressanta också för användare i andra åldrar, yngre personer med funktionsnedsättning eller anhöriga och närstående till äldre.⁵⁰

Alternativ telefoni

Brukare och förskrivare av alternativ telefoni, till exempel text- och bildtelefoner, kunna använda ny teknik bättre. Därför har regeringen gett Hjälpmiddelsinstitutet (HI) i uppdrag att genomföra en informationssatsning under 2009 och 2010.⁵¹

⁴⁹ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/10671>

⁵⁰ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/1954/a/77363>

⁵¹ Hjälpmiddelsinstitutets webbplats: http://www.hi.se/templates/Page_____11042.aspx

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Uppdrag till SIKA 2007

Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) hade under 2007 i uppdrag av regeringen att inhämta och sammanställa kunskap om insatser som har gjorts och görs av olika aktörer för att minska de så kallade digitala klyftorna. Dessutom skulle kunskap om forskning som bedrivs på området sammanställas. SIKA skulle också göra en översiktlig analys av resultatet av kunskapssammanställningen samt belysa behovet av och lämna förslag på åtgärder.⁵²

Uppdraget slutrapporterades i december 2007 i rapporten: Digitala klyftor – Insatser för att överbrygga dessa, SIKA Rapport 2007:6.

I rapporten redovisas en inventering på organisationsnivå kring vad som gjordes för att överbrygga digitala klyftor. Den forskningssammanställning som inkluderas avgränsades till att innefatta definitioner av begreppet digitala klyftor och hur man kan överbrygga dessa.

SIKA konstaterade bland annat att det behövs ett fortsatt arbete med att överbrygga digitala klyftor, vilket bland annat kan göras genom att öka IT-produkters och IT-tjänsters användbarhet och utöka kunskapen hos allmänheten om informationsteknikens nytta och roll. Med hjälp av kunskap i och användning av informationsteknik är det lättare för enskilda medborgare att kunna ta del av och vara delaktig i samhället. Det förbättrar också individers möjligheter till arbete. Särskilda insatser behövs som riktar sig till invandrare för att höja deras kompetens inom IT och därigenom förbättra deras möjligheter att delta på arbetsmarknaden och i den demokratiska processen.

Konsumentverket

Konsumentverket är aktiva inom i standardiseringen. Av deras regleringsbrev för 2009 framgår följande.

”Konsumentverket ska kortfattat redovisa verkets deltagande inom standardiseringen, en strategi för det fortsatta arbetet samt föreslå hur arbetet ska följas upp. Redovisningen ska ha kommit in till Regeringskansliet (Integrations- och jämställdhetsdepartementet) senast den 1 juni 2009.”

Högskolan i Jönköping analyserar digitala klyftor

Regeringen gav hösten 2008 Högskolan i Jönköping i uppdrag att genomföra en ny analys av digitala klyftor. Högskolan tilldelas 300 000 kronor för uppdraget.

⁵² Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/9432/a/88396>

Bakgrunden är att grupper av medborgare har svårt att få kontakt med offentliga organ, samhällstjänster och det politiska systemet. Det kan bero på bristande resurser, problem med att använda tekniken eller kunskapsbrist. Dessa hinder kan påverka den demokratiska processen.

Två resultat från liknande studier publicerades av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) 2000 och 2003.⁵³

Enligt uppgift skulle uppdraget ha rapporterats i februari 2009.

IT-projekt stärker demokratiska dialogen

Regeringen beviljade hösten 2008 1,2 miljoner kronor till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för IT-utvecklingsprojekt med fokus på dialog med medborgarna. Syftet med projektet är att ta fram metoder och goda förebilder för medborgardialog med hjälp av IT.

Fler ska känna till sina medborgerliga rättigheter och kunna påverka politiska beslut. Med nya IT-lösningar blir den offentliga servicen mer tillgänglig och transparent, även för de som annars inte deltar i det demokratiska samtalet.⁵⁴

Aktiva åtgärder

En särskild utredare ska undersöka effekterna av de bestämmelser om aktiva åtgärder som tas upp i lagarna mot diskriminering. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2009.

Huvudfrågan i utredningen om Aktiva åtgärder är hur krav på aktiva åtgärder kan göras tydliga, skarpa och kopplas till en verkningsfull sanktion. I direktiven till utredningen nämns oklarheter med överlappningar mot andra verksamheter t.ex. Handisam och Arbetsmiljöverket. DO:s tillsynsuppgift ska analyseras i förhållande till andra myndigheters frågor.

Eventuell utvidgning till fler grunder och områden ska övervägas. Diskrimineringskommittén pekade mot att det mest aktuella området är när det allmänna bedriver samhällsservice. Det förslaget skulle skapa en överlappning i förhållande till de statliga myndigheternas ansvar för tillgänglighet.

Om det föreslås att aktiva åtgärder ska gälla funktionsnedsättning i arbetslivet kommer även det ansvaret överlappas av ansvaret för statliga myndigheter att verka för tillgänglighet.

Tillgänglighet och diskriminering

En utredare ska lämna förslag om hur underlåtenhet att vidta åtgärder mot bristande tillgänglighet för personer med

⁵³ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/10332/a/112181>

⁵⁴ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/10333/a/113638>

funktionsnedsättning skulle kunna regleras som en form av diskriminering. Förslagen ska avse de samhällsområden som omfattas av regeringens proposition Ett starkare skydd mot diskriminering och som i dag inte har en sådan reglering samt beskriva och analysera vilka konsekvenser det skulle få.⁵⁵

Om förslaget genomförs kan det komma att få betydelse för tillgänglighetskrav inom IT-området.

Delegationen för mänskliga rättigheter

Delegationen fick den 3 juli ett nytt tilläggsdirektiv (2008:92) av regeringen⁵⁶.

Delegationen har fått i uppdrag att utreda vilket samhällsorgan som bör anförtros uppgiften att i enlighet med kravet i artikel 33 av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning främja, skydda respektive övervaka konventionens genomförande.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2009.

Konventionens genomförande kommer att få betydelse inom eInkluderingsområdet. Tillgänglighet till IT lyfts särskilt fram i konventionen.

Arbetsmarknadsdepartementet

Marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet

En särskild utredare ska se över behovet av och möjligheterna att införa styrmedel på arbetsmiljöområdet som innebär att arbetsmiljöns potential för ökad konkurrenskraft tas till vara genom att lyfta fram och förstärka de verksamhetsmässiga och ekonomiska drivkrafterna av en god arbetsmiljö.⁵⁷

Uppdraget ska slutredovisas den 31 oktober 2009.

Utredaren ska beakta EG-rättens grundläggande krav på fri rörlighet, ratificerade internationella konventioner och den forskning som kan finnas på området nationellt och internationellt.

Strukturfonderna i Sverige

Inom arbetsmarknadspolitiken blir EU finansiering allt viktigare. Strukturfondsarbetet i Sverige finansieras av de två strukturfonderna:

- Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)
- Europeiska socialfonden (ESF)

⁵⁵ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/10332/a/111298>

⁵⁶ http://www.mrdelegationen.se/extra/news/?module_instance=1&id=124&navid=32

⁵⁷ Statens offentliga utredningar webbplats: A 2008:03 Marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet
<http://www.sou.gov.se/utredningar/departementsordning/arbetsmarknad/2008.htm>

För programperioden 2007-2013 kommer ungefär 13 miljarder kronor att satsas på insatser inom målet Regional konkurrenskraft och sysselsättning.

ERUF administreras av Verket för Näringslivsutveckling, NUTEK. I kraven på verksamhet för att få medel räknas tillgänglighet upp som ett kriterium. Tillgänglighet beskrivs i vid bemärkelse där tillgänglighet till information och kommunikation (innefattande eTillgänglighet) är en delmängd.

ESF administreras av Svenska ESF-rådet. Även här gäller kraven på tillgänglighet för att erhålla medel.

Handisam och Handikappförbunden driver ett projekt med medel från ESF som syftar till att stödja projekten att leva upp till tillgänglighetskraven. Projektet har beviljats 25 miljoner kr under en tre-års period.⁵⁸

Utbildningsdepartementet

Uppdraget till Skolverket om IT

Statens skolverk fick i december 2008 i uppdrag att främja utvecklingen och användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) i förskolor, skolor och verksamheter samt hos skolhuvudmän.

”Myndigheten ska i sitt arbete utgå från målgruppers olika behov och förutsättningar vid spridandet av kunskap om användandet och utformningen av bl.a. IKT i lärprocesser, digitala lärverktyg och lärande exempel inom området. Vidare ska Skolverket främja utvecklingen av verksamheternas kommunikation med elever, föräldrar och studerande med hjälp av IKT.”⁵⁹

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM

Specialpedagogiska skolmyndigheten bildades den 1 juli 2008 för statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor.

Ur regleringsbrevet för 2009 är följande särskilt intressant avseende området eInkludering.

”Myndigheten ska redovisa på vilket sätt den har samverkat med Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur när det gäller stiftelsens uppdrag att utöka sitt utbud av lättlästa nyheter och böcker för skolan.

⁵⁸Handisams webbplats: http://www.handisam.se/Tpl/NormalPage_1240.aspx

⁵⁹ Regeringsbeslut, I:2, 2008-12-1, U2008/8180/S

Myndigheten ska redovisa på vilket sätt den har samverkat med Talboks- och punktskriftsbiblioteket för att kontinuerligt öka tillgången till läromedel för personer med läshandikapp.”

Myndigheten arbetar aktivt inom området IT och lärande.⁶⁰

Kulturdepartementet

Litteraturen, läsandet och språket

Ett område inom kulturdepartementet som är i snabb utveckling är området för Litteratur, läsande och språk. Myndigheterna Talboks- och punktskriftsbiblioteket, TPB, och Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen samt Centrum för lättläst, ryms inom sfären.

Regeringen bereder ett förslag till ny språklag som i sin tur ger Språkrådet nya uppgifter. Ett intressant område som tangerar eInkludering är det som Språkrådet kallar flerspråkig tillgänglighet. Rådet har erhållit medel från .SE för att kartlägga området. En samverkan mellan språkrådet och Handisam diskuteras.

TPB går från att vara bibliotek till att mer fungera som kunskapscenter för tillgängliga media. I regleringsbrevet för 2009 kommer detta till uttryck genom ansvar att samverka med PTS, Taltidningsnämnden och Special pedagogiska skolmyndigheten.

Den nyligen överlämnade Kulturutredningen föreslår ett utökat ansvar för TPB inom området att tillgängliggöra medier.

Radio, TV och Public service

Inom området pågår arbete med konsekvenserna av teknikutvecklingen där det analoga ersätts med digitala medier. Dessutom ska Direktivet (2007/65/EG) om audiovisuella medietjänster utan gränser, implementeras. Utredningen om ny Radio och TV-lag är på remiss.

Sändningsavtalen för Public service bolagen går ut 2009. Förutsättningarna för de nya avtalen utreddes av Publicserviceutredningen som remissbehandlades under 2008.

Kommersiell radio - nya sändningsmöjligheter (SOU 2008:96), är ute på remiss tillsammans med Radio- och TV-verkets utredning om Framtidens radio.

⁶⁰ Specialpedagogiska skolmyndighetens webbplats: <http://www.spsm.se/Rad-och-Stod/IT-och-Larande/>

Justitiedepartementet

Yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetskommittén överlämnar nyligen sitt delbetänkande "Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor" (SOU 2009:14).⁶¹

Ett av förslagen gäller att Yttrandefrihetskommittén föreslår att det ska bli möjligt att i lag ställa krav på viss anpassning av TV-sändningar i kabel till personer med funktionsnedsättning.

E-offentlighetskommittén

En parlamentariskt sammansatt kommitté ska göra en översyn av vissa av bestämmelserna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF).⁶²

Kommittén ska bland annat överväga

- om det i sekretesslagen eller i annan lag ska införas en skyldighet för myndigheter, generellt eller i mer begränsad utsträckning, att lämna ut elektroniskt lagrade allmänna handlingar i elektronisk form,
- vilka konsekvenser en sådan skyldighet skulle få för bl.a. enskildas personliga integritet.

Uppdraget ska, i den del det avser förslag till grundlagsändringar, redovisas senast den 31 december 2008 och i övriga delar senast den 31 december 2009.

Förvaltningslagsutredningen

En särskild utredare ska se över bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) och lämna förslag till en ny lag.⁶³

En utgångspunkt för utredarens arbete ska vara att göra förvaltningslagens regler så pedagogiska och lättillgängliga som möjligt och dessutom anpassade för en alltmer utbyggd elektronisk förvaltning. Vidare ska en analys göras som sätter in den svenska förvaltningsrätten i ett internationellt sammanhang.

Utredaren ska slutredovisa resultatet av sitt arbete senast den 31 mars 2010.

⁶¹ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/11385/a/120731>

⁶² Statens offentliga utredningar webbplats: Ju 2008:06 E-offentlighetskommittén <http://www.sou.gov.se/utredningar/departementsordning/justitie/2008.htm>

⁶³ Statens offentliga utredningar webbplats: Ju 2008:08

Förvaltningslagsutredningen <http://www.sou.gov.se/utredningar/departementsordning/justitie/2008.htm>

Utrikesdepartementet

Skrivelse om standardiseringen

Regeringen överlämnade i april en skrivelse till Riksdagen: Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld, Regeringens skrivelse 2007/08:140⁶⁴.

Skrivelsen beskriver standardiseringsverksamheten i Sverige och i EU samt i ett globalt perspektiv. Den redovisar även strukturen hos svenska standardiseringsorganisationer. Den fokuserar särskilt på vissa områden där standardisering fått allt större betydelse, exempelvis IT och hållbar utveckling.

Avseende standardisering och tillväxt framhålls. ”Offentligfinansierad forskning och utveckling där standardutveckling är en integrerad del i projektet är en möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning. Standarder med krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning, e-Handel och försvarsområdet liksom ”gröna” standarder är områden där insatser kan vara motiverade.”

Vidare framhålls: ”Frågor om tillgänglighet och användbarhet för människor med funktionshinder bör vara en del av utvecklingen i de ordinarie standardiseringsprocesserna. Särskilda riktlinjer har tagits fram inom standardiseringen för utarbetande av krav som rör äldre och personer med funktionsnedsättningar. Ett allt större internationellt intresse för generell tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättningar kan skönjas. En förklaring är att fler och fler förstår innebörden av den demografiska utvecklingen och de nya krav på olika miljöer, varor och tjänster som en åldrande befolkning med stor sannolikhet kommer att ställa.”

Standardisering – Mandat 376

Handisam är ordförande för kommittén som speglar ett från EU-kommissionen mandaterat uppdrag till de europeiska standardiseringsorganisationerna (Mandat 376). Arbetet syftar till att ta fram europeisk standard för offentlig upphandling av tillgänglig IKT, informations- och kommunikationsteknik. Under året har två förstudier tagits fram. De handlar om befintliga krav och behov av utveckling samt om vilka regler som ska gälla för att säkerställa att kraven på tillgänglighet i upphandlingsprocessen följs. I bägge förstudierna den ena inom ramen för CEN och den andra inom ramen för ETSI, var svenskar ordföranden.

Arbetet i projektet kommer att fortsätta och förutom en europisk standard ska ett digitalt verktyg för att stödja upphandlare utvecklas.

⁶⁴ Regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/103645>

Sedan Verva lades ned vid årsskiftet är Handisam den enda statliga myndigheten som deltar i arbetet. Intresset har hittills varit lågt från såväl kommuner som myndigheter, särskilt mot bakgrund av att den framtagna standarden kommer få stor betydelse och inverka på organisation och arbetssätt. Det är framförallt det här mandatet kommissionen pekar mot när man hänvisningar gör till standardiseringen i meddelandena.

En annan aspekt är att ett mål med arbetet är att harmonisera tillgänglighetskraven mellan USA och Europa. Det är också en viktig pusselbit på vägen mot europeisk lagstiftning inom området. För att vara ett standardiseringsprojekt går det snabbt. Målet är att hinna klart före utgången av 2010.

Utmaningarna

EU-kraven tydligare än vad som faller ut i nationella initiativ

Kartläggningen visar att Sverige inte arbetar aktivt i enlighet med de mål som finns inom området för eInkludering i EU. Kraven från EU blir tydligare och tydligare. För varje meddelande om tillgänglighet kommer hotet om lagstiftning lite närmare. Sverige har god kompetens inom området eInkludering och vi skulle kunna göra mycket mer av det än vad vi gör idag.

Om man utgår från den inriktning som EU förespråkar bör Sverige ha anslutit sig till det övergripande målet i i2010-strategin:

<i>Ett informationssamhälle som är integrerat, tillhandahåller högkvalitativa offentliga tjänster och främjar livskvaliteten.</i>

Vidare bör Sverige anamma de prioriteringar som ministrarna antog i Rigadeklarationen:

- Adressera äldre arbetstgares och den äldre befolkningens behov.
- Reducera den geografiska aspekten av digitala klyftor.
- Förbättra e-tillgängligheten och användbarheten.
- Förbättra den digitala kompetensen.
- Gynna kulturell mångfald i förhållande till inkludering.
- Gynna en inkluderande e-förvaltning.
- Använda lämpliga instrument.

Sverige bör vidare stå i startblocken för att kunna leva upp till ambitionerna i Meddelande från kommissionen KOM(2008) 804 genom att:

- **stimulera en högre grad av innovation och teknikspridning** på området e-tillgänglighet, i synnerhet genom att utnyttja EU:s program för forskning och innovation och strukturfonderna
- öka sina ansträngningar för att **göra den offentliga sektorns webbplatser tillgängliga** och gemensamt förbereda sig för att snabbt kunna anta europeiska standarder för webbtillgänglighet.

En fungerande infrastruktur – en förutsättning

Utvecklingen går mot att allt fler tjänster blir e-tjänster och att t.ex. fysiska servicekontor försvinner. Skälet är en effektivitetssträvan där mer ska lösas med mindre resurser. Detta ställer krav på att medborgare och företag lätt kan komma åt samhällsviktiga bastjänster, som banktjänster, myndighetsinformation, myndighetskontakter, arbetssökning, allmänna upplysningar, sökfunktioner, krav från skola och universitet för att klara av undervisningen etc.

Idag finns dock enbart ett minimikrav på att samtliga medborgare ska ha rätt till funktionellt tillträde till Internet med en lägsta hastighet om 20 kbit/s i Sverige⁶⁵ (i direktiv 2002/22/EG om samhällsomfattande tjänster anges en lägsta hastighet om 56 kbit/s).

PTS har fört fram att kravet på hastighet måste ses över kontinuerligt och följa kravet på vilka samhällsviktiga bastjänster som användarna måste anses ha rätt att använda. Vilka krav på tillgång till infrastruktur för samtliga medborgare som e-förvaltning kräver är en fråga av politisk karaktär. Vill man att individen ska utföra många av tjänsterna på Internet så måste även infrastrukturen möjliggöra denna användning.

Ett annat område som blir alltmer utmanande är konkurrensen om utrymmet i de olika näten. Här finns en konflikt mellan medborgarens behov av hög bandbredd för användbarhet- och tillgänghetslösningar och marknadens strävan att få ut nya säljande tjänster.

Från särintressen till allmänt intresse

Den största utmaningen är att vända perspektivet från att tillgodose behov hos enskilda individer genom att skapa särskilda lösningar till

⁶⁵ Förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation

att se vilka utvecklings- eller förbättringsåtgärder som behöver tillvaratas för att ingen ska exkluderas i onödan. Nyttan med ett sådant skifte i perspektiv är att de positiva effekter som finns med att utgå från verkliga användare i design- och utvecklingsprocesser skulle tydliggöras. Alltför ofta är utgångspunkten en genomsnittsanvändare som inte kan tjäna som måttstock för hur det som utvecklas tas emot av konsumenten. Verklighetens användare finns i olika segment. I varje segment finns emellertid variationer i funktionsförmåga, ålder och kön.

Den demografiska utvecklingen gör den delen av eInkludering som inom EU benämns eTillgänglighet ännu mer utmanande. Åldern gör att funktionsförmågor avtar. När andelen äldre blir fler ökar behoven av användbarhet och tillgänglighet. Om utvecklingen fortsätter enligt prognos kommer den vanligaste åldern var runt 80 år 2050.

Forskning som Microsoft beställde visade att nära 60 procent av den arbetande befolkningen har nytta av tillgänglig teknik.⁶⁶ Något som Microsoft tagit fasta på i sin produktutveckling. Bland annat har rullstolssymbolen för den särskilda tillgänglighetstekniken bytts ut mot en mer neutral symbol i Vista. I rapporten konstateras också att för mycket fokus på särskilda lösningar för personer med funktionsnedsättning kan ha haft kontraproduktiva effekter i förhållande till utvecklingen av generell tillgänglighet.

I den mån det behövs komplement för att ingen ska hamna utanför bör detta hanteras inom den samhällssektor, departement etc. där frågan hör hemma. Hit hör särskilda insatser för att höja den digitala kompetensen och insatser särskilt riktade till personer med funktionsnedsättning och äldre, samt åtgärder för att förebygga socioekonomiska klyftor.

En tydligare tvärpolitisk policy för eInkludering med användbarhet och tillgänglighet som tydligare kvalitetsmål skulle kunna skapa nya möjligheter inom områden där fokus tidigare legat på sär lösningar. Kunskaper som förvärvats för att ta fram särskilda lösningar skulle börja efterfrågas i arbetet med att utveckla varor, tjänster och system för alla.

Det går inte att dra några absoluta gränser mellan generella lösningar och särskilt riktade insatser eller sär lösningar. Gränsen mellan varor och tjänster blir alltmer flytande. Hjälpmedelsfunktioner växer successivt in i standardprodukter.

Datorn betraktas alltmer som en konsumentprodukt som var och en förutsätts äga. Mjukvarorna med de särskilda applikationerna

⁶⁶ The Wide Range of Abilities and Its Impact on Computer Technology Study, Commissioned by Microsoft, Conducted by Forrester Research, Inc., 2003

innefattande behov av support, ses som hjälpmedlet. Detsamma gäller mobiltelefonen som inte betraktas som hjälpmedel men där assisterande tjänster t.ex. för påminnelser blir allt vanligare. Ljudböckerna, som de kommersiella inlästa böckerna kallas, och talböckerna som erbjuds dem som har olika läshinder, ger ytterligare ett exempel på att gränserna flyter mellan vad som är hjälpmedel och efterfrågade konsumentprodukter.

Brister i samordning och helhetssyn

Kartläggningen över vad som pågår i Sverige visar på brister i samordning avseende eInkludering. Helhetssynen förefaller saknas inom området. Utredningar och initiativ börjar i ett stuprör och slutar ofta i samma. Många initiativ som redovisas i avsnittet om nationella initiativ skulle hypotetiskt kunna få stor betydelse för eInkluderingen, men risken är att frågan faller mellan stolarna eftersom det saknas en samlad strategi.

Att lyfta användbarhet och tillgänglighet i generellt verkande utredningar skulle sedan spilla över på vad som pågår inom andra områden. Ett exempel är förvaltningslagen som utreds av Förvaltningslagsutredningen. Här finns det potentiella möjligheter att tydliggöra ansvar att ge elektronisk service inom förvaltningen som inte utestänger någon.

Ett annat exempel på generellt verkande utredning är E-offentlighetskommittén. Här skulle krav på att lämna ut handlingar digitalt kunna skapa nya möjligheter för dem som behöver format i en viss form för att kunna ta del av innehållet. Det räcker dock inte med en digital kopia i form av en in scannad bild av en text. Den kan inte läsas av en som använder skärmläsare. Det krävs textbaserade format.

Alla de aktuella frågorna inom området för Radio, TV och Public service kommer att få betydelse inom eInkluderingsområdet. Den nya Radio och TV-lagen kan bli den första lagen i Sverige som slår fast direkta krav på tillgänglighet inom området för tillgänglig information och kommunikation. Sedan tidigare finns krav på tillgänglighet i Arbetsmiljölagen och Diskrimineringslagen, men dess direkta koppling till eInkludering har så vitt känt knappt tillämpats.

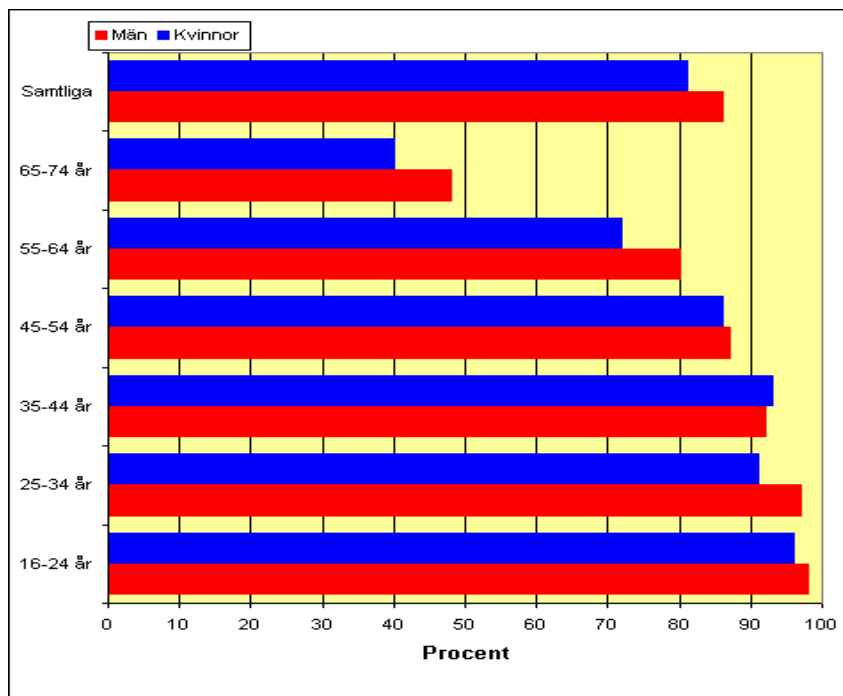
Ytterligare exempel på att det funnits brister i samordning är att Vervas arbete runt ”Vägledningen för 24-timmarswebben” och att ställa krav på användbarhet och tillgänglighet i IKT-upphandlingen inte uppmärksammades i översynen av Stabsstödet. Trots detta har frågan uppmärksammats inom handikappolitiken där regeringen lyfter Vägledningen för 24 timmarswebben i samband med strategin för hur insatserna kring handlingsplanen för handikappolitiken ska snabbas på (se ovan under Socialdepartementet).

Som läget är när detta skrivs har inte e-delegationen fått sina direktiv. Om e-delegationen får i uppdrag att arbeta med användbarhet och tillgänglighet kan den ta vid i arbetet med att föra ut behovet av användbarhet och tillgänglighet som en grund vid utveckling av webbplatser och e-tjänster.

Underifrån och upp istället för uppifrån och ned

Statistik internetanvändning

Sverige placerar sig högt i statistiken när det gäller hur många i olika ålderskategorier som använder Internet dagligen eller åtminstone en gång per vecka. Nedanstående tabell illustrerar.

Figur 2. SCB, 2008, Personer som använt internet varje dag eller åtminstone varje vecka.

Statistiken säger inte så mycket om hur stor andelen är bland exempelvis personer med funktionsnedsättning i de olika ålderskategorierna. För det krävs att personer med funktionsnedsättning kan urskiljas ur statistiken. Någon sådan statistik har ännu inte presenterats för internetanvändning.

Glädjande är att skillnaderna mellan könen blir mindre och mindre. Fram till 55 år är den nästan försumbar.

Har den höga internetanvändningen gett avtryck i form av elektroniska tjänster från förvaltningen?

Den stora Internetanvändningen borde kunna avspegla sig i hur myndigheter använder tekniken för att kommunicera med medborgaren. Så förefaller det inte vara. Det har gått trögt.

Professor Bo Dalbom har i en bilaga i rapporten Myndiga medborgare resonerat om orsakerna.

”Annorlunda förhåller det sig med systemisering och rationalisering. Svenska staten har uppenbarligen svårt att ställa om till den snabbt ökande användningen av Internet. Frågan har gång på gång tilldelats särskilda organ vid sidan om den ordinarie verksamheten – toppledarforum, IT-kommissioner, 24-timmarsdelegation, IT-politiska strategigrupper, IT-råd – vilka med entusiasm diskuterat frågan men saknat mandat att påverka förvaltningen. Detsamma gäller den särskilda myndighet, Verva, som inrättades för att sedan snabbt läggas ned och ersättas av förslag till delegationer inom regeringskansliet.

Så har det också gått betänkligt långsamt i Sverige, efter den första entusiasmen i slutet av 1990-talet. I en nyligen genomförd undersökning, beställd av EU, hamnar Sverige först på 7e plats bland de 27 EU-länderna vad gäller tillgång till offentliga e-tjänster. Än värre blir det när tjänsteutbudet relateras till medborgarnas tillgång till Internet. Då hamnar Sverige först på en 4e plats från slutet. Svenska medborgare har tillgång till Internet, men offentlig sektor erbjuder förhållandevis få elektroniska tjänster. Detta verkar vara den allvarligaste digitala klyftan i Sverige idag.”⁶⁷

Möjligen skulle ett mer utpräglat användarperspektiv och kundfokus kunna vända trenden och få svenskarna att börja efterfråga användarvänliga och effektiva e-tjänster. Internet har vi ju de flesta av oss. I alla fall enligt statistiken.

Det kan konstateras att det finns stora likheter mellan strategin för eHälsa och handlingsplanen för eFörvaltning. Båda utgår från regelverken och gemensamma standardiserade strukturer samt modeller för samverkan. Slut användaren hakas på mot slutet, som sista mål. Ingen av planerna nämner tyvärr användarperspektiv eller användbarhet och tillgänglighet som förutsättning i arbetet med övriga mål.

⁶⁷ Myndiga medborgare, Fi2007/6780, Bilaga 1, s. 90

Att olika elektroniska system och tjänster kan samverka och utbyta information är vad som brukar kallas interoperabilitet. I avsnittet ovan om EU och inkluderande eFörvaltning nämns de rekommendationer som finns för EU:s system och hur de ska kunna fungera ihop med medlemsstaternas system. Här lyfts eInkludering och tillgänglighet fram som viktiga aspekter i en av de grundläggande principerna.

Denna insikt är given inom EU men kommer inte till uttryck vare sig i strategin för eHälsa eller i handlingsplanen för eFörvaltning.

Verva överlämnade i december ett förslag till Nationellt ramverk för interoperabilitet. I förslaget finns krav på användbarhet och tillgänglighet med som övergripande princip.⁶⁸

Folkhälsa och utanförskap

Det finns ett område där personer med funktionsnedsättning nyligen har kunnat urskiljas ur generell statistik och det är inom folkhälsan.

Enligt Folkhälsoinstitutets folkhälsoenkäter 2005–2007 hade cirka 1,5 miljoner personer i åldern 16–84 år en eller flera funktionsnedsättningar. I åldersgruppen 16–64 år fanns drygt 1 miljon och i åldern 65–84 år drygt 0,5 miljoner personer med funktionsnedsättning. Funktionsnedsättningar ökar med åldern och personer med funktionsnedsättning har oftare kort utbildning och sämre ekonomisk situation jämfört med övriga befolkningen. Det var också betydligt färre som yrkesarbetade bland dem med funktionsnedsättning än i övriga befolkningen. En stor del av den samlade ohälsan fanns bland personer med funktionsnedsättning.⁶⁹

Ohälsan visade sig vara tio ggr högre bland personer med funktionsnedsättning än bland resten av befolkningen. En utmaning är IKT inom arbetslivet. Vad skulle en satsning där innebära för den samlade ohälsan? Vad skulle en sådan satsning innebära i relation till dem som är i utanförskap? Vad skulle en ökad användbarhet och tillgänglighet av de interna systemen betyda för arbetsgivarnas effektivitet i förhållande till verksamhetsmålen?

⁶⁸ Vervas rapportserie 2008:19, Nationellt ramverk för Interoperabilitet

⁶⁹ Folkhälsoinstitutets webbplats: http://www.fhi.se/templates/Page_12981.aspx

Förslag till fortsatt arbete

Denna kartläggning är en delrapport av ett uppdrag som sträcker sig till den sista augusti 2009.

De beskrivna utmaningarna visar att det behövs ett samlat grepp för att frågan om eInkludering ska få genomslag som ett generellt kvalitetsmål. Ett sådant grepp är att ta fram en handlingsplan. En handlingsplan utan vare sig hållpunkter att ta fasta på eller öronmärkta resurser riskerar emellertid att bli en papperstiger.

Med utgångspunkt från de ovan beskrivna utmaningarna, kartläggningen av EU:s agenda och vad som sker i Sverige ges här förslag på möjliga områden för initiativ som skulle kunna ingå i en handlingsplan. Det är viktigt att framhålla att förslagen endast är skisser som behöver diskuteras mer i detalj såväl med uppdragsgivaren som med berörda intressenter. Under de fortsatta diskussionerna bör det vara öppet att komma med ny analys och nya förslag.

Lagliga skyldigheter och standardisering

Inom IKT-området har regleringar från statsmakten inte varit en strategi för politiken. Snarare har det funnits en tro på vikten av att lämna marknaden fri för att inte störa möjligheterna till tillväxt och utveckling.

Globaliseringen och vårt medlemskap i EU gör att vi i Sverige måste ta hänsyn till de internationella trenderna. Inom ramen för arbetet med att ta fram en standard till stöd för upphandlare av IKT att upphandla tillgängligt, har diskussionerna visat att även industrin börjar inse att det behövs tydligare spelregler för att marknaden inte ska fragmentiseras. Det blir en sundare konkurrens om förutsättningarna är klara. De amerikanska reglerna har också betydelse. Den amerikanska marknaden är styrande för mycket av IKT-utvecklingen. Där finns det tydliga krav på användbarhet och tillgänglighet. En strävan i det europeiska standardiseringsarbetet är att harmonisera kravnivåerna mellan EU och USA.

EU lyfter i sina måldokument om eInkludering och eTillgänglighet lagstiftning som medel för framförallt eTillgänglighet.

Området behöver en djupare genomlysning än vad som kan presenteras i detta skede. Om svenska företag ska kunna konkurrera på en internationell marknad måste vi dock ligga i framkant avseende krav på tillgänglighet och användbarhet.

Styra genom tillsyn, uppdrag och indikatorer

Om ansvaret förtydligas genom lagar och regler eller om det uttalas tydliga politiska ambitioner om att utvecklingen ska gå i en viss riktning ger regeringens styrning av myndigheterna möjligheter.

Ofta finns det allmänt formulerade regler i lagverken som skulle kunna fyllas med nytt innehåll om frågor ställdes som hade med användbarhet och tillgänglighet att göra. Exempel som tas upp under nationella initiativ är Skolverkets uppdrag om hur IKT används i skolan.

Ett annat exempel är arbetsmiljöområdet. Här finns både diskrimineringslagstiftning och Arbetsmiljölagen. Men hur automatisering och digitaliseringen påverkar möjligheterna för arbetstagare att delta jämlikt har ännu inte varit föremål för någon styrning eller tillsyn.

Det går också att ställa frågor om hur användarnas behov och möjligheter har beaktats i utvecklingsprocesser t.ex. av e-tjänster.

Upphandling

Inom EU pågår arbetet med att ta fram en standard för att stödja upphandlarna att upphandla användbar och tillgänglig IKT. Det är viktigt att följa arbetet och att de nationella initiativ som pågår inom området analyseras i syfte att kunna tillvarata positiva erfarenheter.

Tillgång till IKT

Under utmaningarna ovan lyfts behovet av en god infrastruktur som en förutsättning för eInkludering. Det är viktigt att ta ställning och skapa en politisk målbild på området för att skapa bättre förutsättningar för eInkludering. Det är viktigt med konsekvensanalyser kopplade till utvecklingen av samhällsviktiga tjänster.

När IKT har blivit en sådan viktig del av samhället och när elektroniska tjänster ses som en för det offentliga viktig faktor för att kunna effektivisera och pressa kostnader är det viktigt att beakta eventuella socioekonomiska klyftor

En idé kan vara att undersöka om det skulle vara möjligt att undanta terminaler och kostnader från det som kan utmätas och att få in behovet av IKT som beräkningsgrund för socialbidrag. En annan idé som kan prövas för att stimulera framväxandet av nya tjänster är att se över möjligheterna att kunna få avdrag för IT-support som en hushållsnära tjänst.

En annan viktig aspekt är statistiken. Här kommer inom kort en undersökning av hur de digitala klyftorna ser ut (jämför ovan under Integrations- och jämställdhetsdepartementet). Med den undersökningen som grund kan vita fläckar identifieras och behov av kompletterande undersökningar analyseras.

Forskning, utveckling och innovation

Inom området eInkludering finns det EU-medel, medel för utveckling på PTS och medel som finns tillgängliga på Hjälpmedelsinstitutet. I övrigt kan andra forskningsfinansiärer komma i fråga. Det saknas idag en samlad bild av vilken forskning och utveckling som pågår och vilken producerad kunskap som tagits fram som skulle kunna användas för att minska exkluderingen inom IKT-området. Vinnova har en viktig roll som samordnande aktör i förhållande till vad som sker inom EU och vad som sker i Sverige. En möjlighet är att utreda närmare vad det finns för synergier mellan olika initiativ och utvecklingsprojekt. En annan möjlighet är att undersöka i vilka frågor svenska intressenter fått EU-medel och om de inte fått men ansökt och i så fall ta reda på orsakerna. Möjligen är komplexiteten i processen att få medel ett hinder. Här skulle staten kunna ta initiativ för att stödja.

Om det finns tillgängliga medel skulle ett program för innovation inom området användbarhet och tillgänglighet till IKT vara en möjlighet.

Kompetenshöjning genom positiva exempel

På dialogmötet som föregick denna delrapport lyftes fram att det finns en risk att samma misstag görs om gång på gång. Att koppla goda exempel till ekonomiska beräkningar var en idé. Att ta fram goda exempel på hur inkluderande utvecklingsprocesser ser ut kan ge ytterligare innehåll till en strävan i en plan.

Förbättrad samordning med handlingsplan för eInkludering

Den största vinsten med att ta fram en handlingsplan är att det skapas ett utrymme att politiskt ta ställning och visa vilken ambitionsnivå som gäller inom området. Förslagen här kan inspirera till det fortsatta uppdraget. Men som nämnts behövs en mer samlad analys med denna kartläggning som grund för att kunna fylla en handlingsplan med verkningsfullt innehåll.

Bilaga 1. Uppdraget

Uppdrag till Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) att genomföra en kunskapssammanställning
1 bilaga

Regeringen uppdrar åt Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) att kartlägga och analysera relevanta initiativ som syftar till att minska de digitala klyftorna för personer med fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar. Kartläggningen och analysen skall ligga till grund för initiativ på e-inkluderingsområdet nationellt och på EU-nivå fram till och under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen hösten 2009.

Uppdraget ska utföras och redovisas enligt bilagan.

Kostnaden för uppdragets genomförande ska belasta utgiftsområde 9, anslaget 0904001 Myndigheten för handikappolitisk samordning.

På regeringens vägnar

Åsa Torstensson

Ragnar Hörndahl

Beskrivning av uppdraget till Handisam

Handisam ska med utgångspunkt från

- SIKA:s kartläggning ”Digitala klyftor – insatser för att överbrygga dessa” (SIKA 2007:6),
- Europeiska kommissionens meddelanden, handlingsplaner och andra dokument om e-inkludering och e-förvaltning,
- samt deklARATIONER och andra meddelanden som avgivits och under uppdragstiden avges av ansvariga ministrar inom EU för e-inkludering och e-förvaltning

analysera vilka initiativ som pågår eller planeras i Sverige och på EU-nivå inom e-inkluderingsområdet, med särskilt fokus på personer med fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar. I analysen skall strategier och slutsatser diskuteras och värderas i samråd med relevanta intressenter.

Handisam ska med utgångspunkt från detta arbete utarbeta koncept för möjliga svenska bidrag till "2008 e-Inclusion Ministerial Conference" i Wien i november-december 2008 och till e-förvaltningskonferensen i Malmö i november 2009 samt om så blir erforderligt samordna genomförandet av de föreslagna sådana bidragen.

Handisam ska löpande bistå berörda departement inom Regeringskansliet med underlag och i förekommande fall biträda vid diskussioner och delta vid förhandlingar av ministerdeklarationer inför ovan nämnda ministermöten och konferenser hösten 2008 i Wien och november 2009 i Malmö.

Det underlag som utarbetas av Handisam ska kunna utgöra underlag vid framtida beredning inom Regeringskansliet av frågor som rör e-inkludering och e-förvaltning, där en möjlighet är framtagandet av en handlingsplan för e-inkludering.

Bakgrund

Modern informations- och kommunikationsteknik (IT) utgör en i allt högre grad samhällsomskapande teknologibas. Alla samhällsområden påverkas av att IT används och sprids i privat och offentlig verksamhet. Inom offentlig förvaltning används IT allt mer både i det interna arbetet och i kontakten med medborgarna. Möjligheterna att sänka kostnaderna och effektivisera och vidareutveckla verksamheten är betydande. IT ger även en unik möjlighet att öka tillgängligheten till och flexibiliteten i service- och tjänsteutbudet. En förutsättning för en sådan positiv utveckling är att det vid utarbetandet och utvecklingen av olika tjänster på ett tidigt stadium beaktas att olika användare har skilda förutsättningar att ta del av och utnyttja IT och tjänster baserade på IT.

Regeringen gav den 19 september 2007 Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) i uppdrag att genomföra en kunskapssammanställning och upprätta en rapport om 'Digitala klyftor – Insatser för att överbrygga dessa'. Rapporten redogör för insatser som har gjorts och görs av olika aktörer för att minska de digitala klyftorna samt om vilken forskning som bedrivs på området.

Debatten kring informationsteknikens utbredning har i många fall fokuserat på den fysiska tillgången till tekniken, i form av exempelvis IT-produkter, internetanslutning och digitala tjänster. Efterhand som allt fler införskaffar dessa produkter ökar betydelsen av att såväl utvecklare av tjänster som användare av dessa har tillräcklig kunskap för att kunna utnyttja möjligheterna med IT på ett optimalt sätt. För att öka möjligheten till ett optimalt utnyttjande krävs att de som producerar och utvecklar IT-produkter och digitala tjänster, såväl i privat som offentlig sektor, intar ett s k design för alla perspektiv.

Design för alla är ett begrepp inom samhällsbyggnad, arkitektur och design som utgår från ett brukar- eller användarcentrerat perspektiv. Det innebär i praktiken ett arbetssätt där produkter, miljöer och tjänster utformas för att fungera för så många människor som möjligt med olika förutsättningar. Förutom att Design för alla gynnar användare av olika produkter och tjänster finns det ett stort ekonomiskt värde för näringsliv och samhälle i att det tas fram och tillhandahålls produkter och tjänster som alla kan använda.

Regeringen fastställde i januari 2008 en Handlingsplan för eFörvaltning. Det övergripande målet med denna är att skynda på arbetet med att digitalisera den statliga förvaltningen i syfte att det år 2010 ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service. Det anges i handlingsplanen att det faktum att en person exempelvis har nedsatt funktionsförmåga, har begränsade språkkunskaper eller saknar tillgång till Internet inte ska få utgöra några hinder i kontakter med statsförvaltningen.

Inom EU har 2008 utsetts till eInkluderingsåret. Detta är ett av flera olika initiativ som har tagits inom ”eInclusion” och ”Inclusive eGovernment”. Ett möte och konferens om e-inkludering med ministrar från EUs medlemsstater ansvariga för eInclusion anordnas i Wien hösten 2008. Under Sveriges ordförandeskap kommer e-inkluderingsaspekter även att behandlas vid ett möte mellan ministrar i EUs medlemsstater ansvariga för eFörvaltning (eGovernment) och en konferens i ämnet som hålls i Malmö i november 2009.

Redovisning m.m.

Handisam ska under arbetet samråda med Regeringskansliet (Näringsdepartementet, Socialdepartementet och Finansdepartementet) samt samverka med Post och Telestyrelsen (PTS) och Verket för förvaltningsutveckling (Verva).

Handisam ska senast den 28 februari 2009 lämna en delrapport med en redovisning av initiativ och insatser som görs avseende e-inkludering i Sverige och inom EU, samt diskutera initiativ som skulle kunna vidtas och insatser som skulle kunna göras inom området e-inkludering i Sverige, med angivande av syfte och mål med sådana initiativ och insatser.

Handisam ska senast den 30 augusti 2009 slutligen redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet)

Bilaga 2. Dialogmötet – sammanfattning av redovisningen från grupperna

Vad gör vi idag för att skapa eInkludering?

Vi vet mycket om vad vi bör göra – standarder, vägledning etc. Mer tveksamt är hur kunskapen kommer ut till dem som har makt att förändra. Insatserna är reaktiva i stället för att vara proaktiva. Det finns kunskaper lokalt och i olika projekt, men det saknas samordning nationellt. Att kommunerna är lika viktiga som de statliga myndigheterna i e-inkluderingsarbetet, lyftes fram.

Vägledningen för 24-timmarswebben nämndes som ett gott exempel, synd att Verva lagts ned – styrfarten har förlorats. En annan synpunkt var att vi är bra på att ställa krav på det som kommer ut till slutkunden, men att vi är sämre på att skapa bra användbara system för dem som producerar tjänsterna. Att Handisam fått uppdraget om eInkludering sågs som positivt.

Vad borde vi göra?

Under denna punkt kom en rad synpunkter fram. Ett försök till sortering är under rubrikerna: styrning, generella utvecklingsbehov, höj och sprid kompetens samt krav på innehåll och ny utveckling.

Styrning

- Viktigt att regeringen visar att den menar allvar
- EU – under ordförandeperioden - kan öppna dörrar
- Politiska styrmedel, exemplet sänkt bokmoms som fungerar som morot
- Även piska kan fungera
- Ansvar för inkluderingen – viktigt att se vem som ansvarar för vad
- Intressant med handlingsplan men det bör kompletteras med kritisk processkartläggning (budget)
- Viktigt att fortsätta påverka så att kommuner, landsting och myndigheter verkligen e-inkluderar
- Det allmänna borde ägna sig mer åt gemensam konceptutveckling
- Det finns 5-6 effektiva koncept
- Samordna hjälpmedelsförsörjningen
- Främja standarder och se till att befintliga riktlinjer följs (upphandling exempelvis)
- E-inkludering handlar om en process – är vi på väg i rätt riktning och hur mäter vi framstegen? Mätmetrik kring effekten i användarledet

- Glöm inte det internationella perspektivet – ta med svenska företag i offentliga internationella sammanhang, samordna och visa upp goda exempel

Generella utvecklingsbehov

- Viktigt att definiera begreppet e-inkludering
- Generella lösningar är att föredra framför särlosningar – samordnat sätt att se hur de olika särlosningarna kan utvecklas efterlyses
- Användaren i centrum, medborgare i dialog – både producenter (de som arbetar med tjänsterna) och konsumenter är användare
- I teknisk utveckling och designprocesser ska ett inkluderande synsätt finnas med

Höj och sprid kompetens

- Höja och samordna beställarkompetensen i det allmänna
- Landstinget har inte tillräcklig kunskap om tilläggsprogram
- Frågan ska inkluderas brett i (olika) utbildningar
- Lyfta goda och dåliga exempel – ställ dem i relation till varandra och jämför ekonomisk vinst
- Forskning/kunskap är viktig att samla – forum, mötesplatser och liknande
- Förverkliga goda idéer – matcha innovationer med utvecklingskraft i det allmänna – använd tävling som morot
- Best practice – utvecklingsteam för att påvisa befintlig kompetens (bör vara en centralt placerad funktion)

Krav på innehåll och ny utveckling

- Teknologiområden som behöver utvecklas vidare: språk- och talteknologi (text till tecken till exempel)
- Planera för succé. Vad ska man göra när projektmål är uppnådda. Här spelar exempelvis Vinnova en viktig roll
- Krav på aktiviteter, kompetens och kvalitet är avgörande för slutresultatet. Det kan man göra en guide för.
- Se över vilka kompetensområden som gör olika saker bäst i utvecklingsprocessen
- Formulera bruksvärden för produkten som kan användas i kravställning
- Nationella personalkataloger för olika typer av tjänster
- Vidareföra koncept (designpatterns) inom teknikutveckling för att främja återvinning
- Åtkomsten är central – tilläggsteknik för att kunna använda generell teknik kan vara svårt för vissa grupper (syn bland annat)

Vad är viktigt att få med i underlaget till regeringen inför ordförandeskapet i EU 2009?

Den sista frågan visade sig gå in mycket i de andra två frågorna. Mycket av det som kom fram skulle lika gärna ha kunnat sorteras in under lämplig rubrik som svar på fråga 2.

- Sverige bör lyfta betydelsen av att arbeta vidare med tillgänglighet på webben
- Väg in lönsamhetsperspektivet, kan vara en idé att verka för lagstiftning miniminivåer
- Undersöka lagstiftningsinstrumentet
- Tillgänglighet och användbarhet måste in i upphandlingsförfarandet
- Användarperspektivet behöver lyftas fram kanaliserat via en myndighet
- Användarkartläggningar
- Öppna standarder för att göra det lätt för olika leverantörer (att haka på) så att en mångfald skapas
- Harmonisera på EU-nivå för att vi i Sverige kan bli bättre ”i världen”
- Access för alla – saknas ekonomin eller kunskaperna man kan fråga sig var hindret finns
- Grundutbildning för e-inkludering (för företag) är något Sverige och Europa kan driva i EU och under det svenska halvåret
- IT - Lönsamhet ska förstås av ekonomiavdelningarna på företagen
- Skapa ett IT-departement

Kartläggning över initiativ för eInkludering i EU och Sverige

eInkludering är en del av i2010-initiativet. Inledande beräkningar visar att vinsterna av eInkludering i EU kan vara i storleksordningen 35 till 85 miljarder euro över fem år. I rapporten ges en överblick över de initiativ som pågår inom EU för att uppnå eInkludering. Nationellt kartläggs sådana generella initiativ som kan antas påverka förutsättningarna för eInkludering. I ett resonerande avsnitt målas utmaningarna upp. Det konstateras att Sverige inte arbetar aktivt i enlighet med de mål som finns inom området för eInkludering i EU. Avslutningsvis följer ett resonemang om vad en handlingsplan för eInkludering skulle kunna innehålla.

Handisam
Arenavägen 63
121 77 Johanneshov
E-post info@handisam.se
Telefon 08-600 84 00
Fax 08-600 84 99

Handisam Serie B 2009:1